

Miałem operację nogi. Nie mogę chodzić i nie mam przyjaciół, którzy mogliby mi pomóc, poza kilkoma sudańskimi znajomymi, którzy wyjechali z Białorusi. Obecnie jestem sam, nie mogę się ruszać ani nic robić. Od dwóch dni nic nie jadłem, bo nie mogę chodzić.

Fragment rozmowy z przebywającym w Białorusi mężczyzną z Sudanu

W lipcu zarejestrowaliśmy zgłoszenia od 24 osób, spośród których 13 poprosiło o wsparcie przebywając na terenie Polski. Wśród 11 osób do których udało się dotrzeć, było trzech młodych mężczyzn z Mali oraz podróżujący z nimi nastolatek z Gwinei.

Byli w całkiem dobrym stanie. Jednemu opatrzyliśmy stopy okopowe. Dostali jedzenie, picie, komplet ciuchów, buty i powerbanki. Wyglądali bardzo młodo. Z późniejszej rozmowy wynikało, że wszyscy Malijczycy mają 18-19 lat, a Gwinejczyk – nieskończone 16 lat. W białoruskim lesie byli od dwóch tygodni, w Polsce jeden dzień. Jeden z nich był w Białorusi od maja 2024, na wizie studenckiej. Studiował, ale władze anulowały mu wizę i groziły więzieniem oraz deportacją. Drugi przyjechał wiosną, wjechali bez wiz z Rosji. Trzeci też dotarł do Białorusi przez Rosję.

Fragment raportu z interwencji humanitarnej

Jedenaście odnotowanych próśb o wsparcie pochodziło od osób, które utknęły na terenie Białorusi. Były wśród nich dwie kobiety, obie opowiedziały o problemach z dostępem do choćby podstawowej opieki medycznej. Pierwsza, z Kamerunu, zmaga się z nawracającym od miesięcy bólem spowodowanym podjętą jeszcze podczas pobytu w Rosji pracą ponad siły. Druga, pochodząca z Nigerii studentka w ciąży, napisała:

Obecnie przebywam w Białorusi, ale nie mam dostępu do odpowiedniej opieki prenatalnej ani bezpiecznego schronienia, ponieważ jestem studentką. [...] Nigeria nie jest dla mnie bezpieczna. W wielu częściach kraju dochodzi do porwań, zabójstw i powszechnego braku bezpieczeństwa. W moim regionie zbrojne grupy dokonywały w tym roku uprowadzeń. Nie mam bezpiecznego domu, do którego mogłabym wrócić. Jako samotna kobieta w ciąży byłabym narażona na skrajne ryzyko, gdybym wróciła.

O wsparcie poprosił również przebywający w Białorusi mężczyzna z Gwinei. Znajduje się obecnie w Mińsku, a jego ciężarna żona od kilku miesięcy jest już Polsce. Chciałby do niej dołączyć i być przy narodzinach swojego dziecka.

Wśród kontaktujących się z Białorusi były również trzy osoby z regionu Afryki Środkowej, których jednym z powodów wyjazdu z kraju pochodzenia były prześladowania ze względu na przynależność do społeczności LGBTQI+. Dwie z nich opowiadały o trudnościach i przemocy, której doświadczyły zarówno w miejscu, z którego pochodzą, jak i w Białorusi.

Jestem mężczyzną homoseksualnym. Nigdy jednak nie miałem odwagi, by ujawnić ten fakt rodzinie ani nikomu innemu, choć podejrzewam, że mogą mieć własne domysły ze względu na mój zniewieściały sposób bycia. Podstawowym problemem jest to, że w moim kraju pochodzenia [...] homoseksualizm jest przestępstwem. Co gorsza, można paść ofiarą publicznych ataków tylko z powodu zniewieściałego wyglądu. Przez długi czas byłem ofiarą nękania – w tym obelg i wyśmiewania – zawsze jednak zachowywałem spokój i godność, co niestety sprawiło, że stałem się jeszcze bardziej wycofany i lękliwy w przestrzeni publicznej.

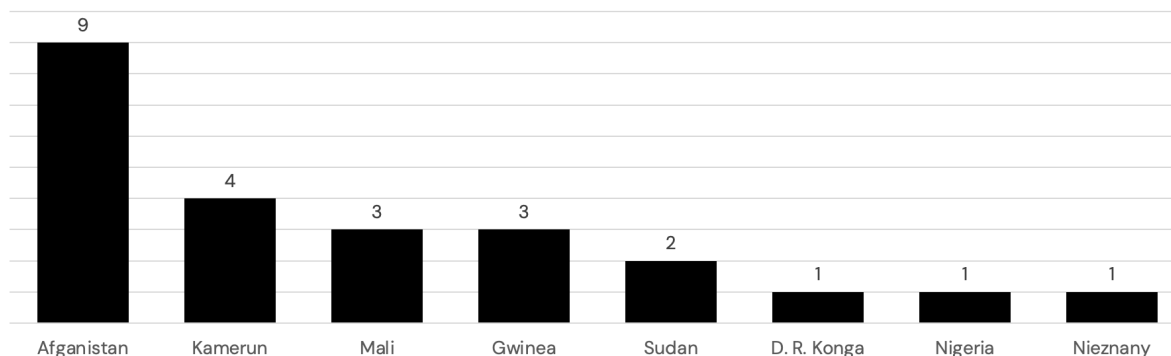
Fragment rozmowy z jednym z mężczyzn

Jesteśmy, my, ludzie LGBT, nieakceptowani nawet we własnym kraju, dlatego musiałem go opuścić. Teraz, nawet tutaj, też nie jestem akceptowany. W tym roku nie mogłem nawet skończyć studiów, bo koledzy z roku traktowali mnie inaczej. Mam problem nawet z pójściem do supermarketu.

Fragment rozmowy z drugim z mężczyzn

Podsumowanie liczbowe

ZGŁOSZENIA LIPIEC 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczynki* (w tym w ciąży)
W sumie	14	24	1 (1)	4 (1)
w tym w Polsce	3	13	1 (1)	2 (0)
w tym w szpitalu	0	0	0 (0)	0 (0)
w tym w Białorusi	11	11	0 (0)	2 (1)
w tym w muharramie	0	0	0 (0)	0 (0)
* Dziewczęta wliczone są do kategorii <i>dzieci</i> (na podstawie wieku) i <i>kobiety</i> (na podstawie płci).				

Rys. 1. Kraje pochodzenia osób, które zgłosiły potrzebę wsparcia w lipcu 2026 r.

UDZIELONE WSPARCIE LIPIEC 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
W sumie¹	4	13	1 (1)	1 (0)
pomoc rzeczowa	2	11	1 (1)	2 (0)
pomoc prawna	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc medyczna²	2	2	0 (0)	1 (0)
pierwsza pomoc	2	4	0 (0)	0 (0)
pomoc w szpitalu	0	0	0 (0)	0 (0)
Liczba podjętych interwencji terenowych			3	
Liczba udanych interwencji terenowych			2	

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

¹ Wyjaśnienia poszczególnych kategorii znajdują się w słowniczku na końcu raportu.

² W ramach pomocy medycznej przeprowadzono 2 telekonsultacje, które dotyczyły 2 osób, w tym jednej kobiety.

WYWÓZKI I PRZEMOC ZGŁOSZONE LIPIEC 2026

	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
Zgłoszone wywózki	0	0	0 (0)	0 (0)
w tym ze szpitali	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc PL	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc BY	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc NN	0	0	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Słownik terminów

Zgłoszenia łącznie – łączna liczba zgłoszonych grup/osób w drodze, znajdujących się na terenie Polski, Białorusi, Rosji, Litwy lub Łotwy. Nie uwzględnia osób przebywających w danym okresie raportowania na terenie innych krajów, ponieważ raport ma na celu zobrazowanie sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i na związanym z nią szlaku migracyjnym.

Grupy – osoby przebywające/podróżujące razem w momencie raportowanego zdarzenia np. pushbacku, interwencji humanitarnej. Osoby te mogą, ale nie muszą, być związane więzami rodzinnymi lub społecznymi.

Osoby indywidualne – liczba odnosząca się do pojedynczych osób.

Dzieci/małoletni – osoby poniżej 18 roku życia

MBO (dzieci/małoletni bez opieki) – osoby poniżej 18 roku życia podróżujące bez dorosłego opiekuna prawnego, a więc także małoletni podróżujący ze starszym rodzeństwem lub innymi krewnymi niebędącymi ich opiekunami w świetle prawa obowiązującego w Polsce.

Zapora (graniczna) – również: mur, bariera, płot – umocnienie znajdujące się na terenie Polski kilka – kilkanaście metrów od granicy z Białorusią, mające formę stalowego płotu, zwieńczonego zwojem drutu ostrzowego oraz znajdujące się obok zasieki ze skłębionego drutu ostrzowego.

Concertina – drut ostrzowy (żyletkowy), uformowany w duże zwoje, stanowiący dodatkową część infrastruktury na granicy.

Muharrama (arab. zabronione) – określenie używane przez arabskojęzyczne osoby w drodze do określenia pasa ziemi mieszczącego się między polską barierą graniczną a umocnieniami po stronie białoruskiej (systemą). Muharrama w języku arabskim oznacza „zabronione”. Osoby w drodze używają również dłuższego określenia المحرمة المنطقة, czyli „strefa zabroniona”. Osoby przebywają w pasie muharramy albo przed podjęciem próby przekroczenia zapory albo w bezpośrednim następstwie pushbacku. Obszar ten ma kształt pasa o szerokości od kilku metrów

do kilku kilometrów, a około 1,5 metrowy pas przylegający do zapory leży na terytorium Polski. Całość pozostaje pod ścisłą kontrolą służb białoruskich. które według relacji osób migrujących często przetrzymują je w określonych miejscach, nie pozwalając na powrót w głąb Białorusi i/lub czasem nakazując ponowne przedostanie się do Polski bądź przemieszczenie się w inne miejsce. Częstotliwość i charakter tych ingerencji jest zmienny.

Sistema – ogrodzenie i system elektroniczny odgradzające zmilitaryzowany pas pogranicza białoruskiego (muharramę) od reszty Białorusi.

Wsparcie udzielone – łączna liczba osób lub grup, do których udało się dotrzeć organizacjom i podmiotom działającym na Podlasiu i które zgodziły się podzielić z nimi informacjami (Grupa Granica + Ocalenie, niezrzeszeni mieszkańcy i mieszkanki Podlasia, kolektywy, jednostki, POPH).

Pomoc rzeczowa – wsparcie w postaci podstawowych pakietów pomocy humanitarnej: jedzenie, ubrania, woda, informacja. Udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc prawna – wsparcie w procedurach związanych z zapobieganiem wywózkom i umożliwieniem złożenia wniosku o ochronę międzynarodową udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc medyczna – profesjonalne wsparcie udzielone przez osoby z wykształceniem medycznym (podczas interwencji terenowych lub zdalnie).

Pierwsza pomoc przedmedyczna – wsparcie udzielane przez osoby bez wykształcenia medycznego lub po podstawowych kursach KPP/ratownictwa, takie jak przemywanie ran czy opatrywanie stóp okopowych.

Pomoc w szpitalu – pomoc rzeczowa i prawna udzielana osobom hospitalizowanym w wyniku przekroczenia granicy polsko-białoruskiej

Pushback (również wywózka, wypchnięcie) – przymusowe zawrótce do linii granicy osób migrujących lub zmuszenie ich do opuszczenia terytorium Polski bez należytego zbadania indywidualnych okoliczności; niezależnie od tego, czy otrzymały one postanowienia powrotowe, oraz niezależnie od tego, że wyraziły wprost chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Jak zwracają uwagę eksperci monitorujący naruszenia praw człowieka na południowych granicach Unii Europejskiej, pushbacki stanowią formę przemocy per se, dodatkowo powszechnie towarzyszą im inne formy przemocy fizycznej i werbalnej³. W Polsce pushbacki stosowane są na podstawie jednej z dwóch podstaw prawnych: art. 303b Ustawy o cudzoziemcach z dnia 12.12.2013 oraz Rozporządzenia MSWiA z 13.03.2020 r. Niezależnie od zastosowanej podstawy wywózki, większość udokumentowanych przypadków pushbacków z Polski na Białoruś przebiega według podobnego schematu. Po zatrzymaniu po polskiej stronie, osoby są zazwyczaj albo najpierw przewożone do placówki Straży Granicznej i dopiero potem przewożone z powrotem pod granicę, albo zmuszane bezpośrednio do powrotu na Białoruś bez uprzedniego przewiezienia na placówkę. W strefie przygranicznej nie mają dostępu do żywności, wody, pomocy medycznej ani schronienia, często cierpią z powodu efektów spowodowanych użyciem gazu łzawiącego, nie mając możliwości usunięcia go z ciał i odzieży. Liczne zeznania wskazują, że na każdym etapie zatrzymania osoby są często poddawane dodatkowej przemocy, w tym użyciu gazu łzawiącego, pobiciom, groźbom i szyderstwom. Powszechne są kradzieże i niszczenie mienia oraz ignorowanie chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową. Dodatkowo, warunki panujące na granicy umożliwiają inne formy niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Przykładowo zimą zgłaszane

³ K. Augustová, J. Sapoch, Border Violence as Border Deterrence. Condensed Analysis of Violent Push-Backs from the Ground, „Journal for Critical Migration and Border Regime Studies” 2002, nr 5(1), <https://movements-journal.org/issues/08.balkanroute/12.augustova,sapoch--border-violence-as-border-deterrence.html> [data dostępu: 8.04.2024].

nadużycia obejmują przymusowe rozbieranie z odzieży oraz długotrwałe wystawianie na działanie zimnej wody, śniegu lub zamarzniętego gruntu, co powoduje poważne cierpienie fizyczne.

Zgłoszenia wywózki – wywózki zgłoszone w danym okresie raportowym przez osoby, które doświadczyły ich bezpośrednio lub były ich naocznymi świadkami/świadkiniami. Liczba wywozek może być większa niż liczba osób.

Zgłoszona przemoc – Zgłoszone przypadki przemocy nie będącej samym aktem pushbacku doświadczonej przez osoby migrujące. Podział na podkategorie w zależności od sprawców: służb polskich, służb białoruskich lub nieznanych (polskich albo białoruskich). Jedna osoba może doświadczyć przemocy od różnych sprawców, kategorii nie należy sumować w celu określenia liczby osób.

Zgłoszona przemoc Polska – zgłoszone przypadki przemocy, doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do polskich służb mundurowych: Straży Granicznej, Policji, Wojska Polskiego, Wojsk Obrony Terytorialnej.

Zgłoszona przemoc Białoruś – zgłoszone przypadki przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do białoruskich służb mundurowych

Zgłoszona przemoc NN – zgłoszone przypadki przemocy w których na podstawie użytych w relacji sformułowań i podanej lokalizacji nie można jednoznacznie określić czy sprawcami były służby polskie czy białoruskie.

Liczba interwencji terenowych – liczba interwencji humanitarnych podjętych przez zespoły terenowe w odpowiedzi na zgłoszenie potrzeby wsparcia lub przypadkowe spotkanie osób w drodze na terenie przygranicznym.

Liczba zmarłych – wszystkie znane ofiary reżimów granicznych Polski (działającej również jako kraj członkowski Unii Europejskiej) i Białorusi – osoby zmarłe w drodze na szlaku wschodnioeuropejskim, na granicy polsko-białoruskiej, po obu jej stronach. Przypadki śmierci osób, które zmarły poza tymi obszarami, ale ich śmierć związana jest z przekraczaniem tej właśnie granicy, rozpatrywane są indywidualnie przez Zespół ds. Monitoringu Śmierci na Granicy (BDMG), aby uniknąć arbitralnego włączenia lub pominięcia konkretnej osoby. Dane są weryfikowane i uzupełniane. Spodziewamy się, że za czasem mogą pojawić się dane o większej liczbie osób zmarłych, również z rozpatrywanego tu okresu.

Urazy w wyniku muru – urazy powstałe podczas przekraczania zabezpieczeń na granicy polsko-białoruskiej, np. urazy ortopedyczne, złamania, skręcenia a także rany od drutu żyłkowego.

Osoby z grup podatnych na zranienie – osoby szczególnie narażone w kontekście reżimu granicy polsko-białoruskiej ze względu na następujące przesłanki:

Wiek	- dzieci - dzieci bez opieki - osoby powyżej 45 roku życia - osoby powyżej 60 roku życia
Przesłanki medyczne	- ciąża - choroba lub choroba przewlekła - niepełnosprawność - uraz

Przesłanki sytuacyjne*	- osoby, które doświadczyły przemocy seksualnej - osoby narażone na przemoc ze względu na płeć - osoby, które doświadczyły tortur - osoby pokrzywdzone w procederze handlu ludźmi
-------------------------------	--

* trudne do zidentyfikowania na etapie interwencji o ile osoba sama nie poinformuje o ich występowaniu

Opracowanie opiera się na danych uzyskanych od osób uczestniczących w opisywanych wydarzeniach. Dziękujemy wszystkim organizacjom pozarządowym, kolektywom i aktywistkom działającym na pograniczu polsko-białoruskim za udostępnienie nam raportów i notatek z przeprowadzonych interwencji. Szczególne podziękowania należą się wszystkim osobom w drodze, które zdecydowały się podzielić własnymi doświadczeniami.

WSPIERAJ NAS!

Możesz wesprzeć naszą działalność przekazując darowiznę:

Stowarzyszenie We Are Monitoring

51 1090 1056 0000 0001 5481 1903

Twarda 18, 00-105, Warszawa

Tytuł przelewu: „**Darowizna na cele statutowe**” lub korzystając z bramki płatności na naszej stronie:

<https://wearemonitoring.org.pl/wplac/>